

Reactie op Bert Altena

Stefan Paas en Rik Peels

Van de hand van de Assense PKN-predikant Bert Altena verscheen een recensie van ons boek op de site NieuwWij en ook op zijn eigen website (<http://www.nieuwwij.nl/opinie/recensie-god-bewijzen/> en <http://www.bertaltena.com/category/boeken/>).

Altena heeft duidelijk niet zoveel met dit type boeken, ook al noemt hij het een “verfrissend en uitdagend geluid”. Je hoeft wetenschap en filosofie natuurlijk niet leuk te vinden, maar in dit geval leidt zijn aversie tot verschillende misinterpretaties. Hier volgt puntsgewijs onze reactie.

1. Altena begint met een citaat uit p. 64 van ons boek. Dit citaat zou moeten suggereren dat “rechtvaardiging van het geloof onherroepelijk het onderspit delft tegen de ratio”. Het gaat in deze passage echter niet over ‘geloof’ vs. ‘ratio’. Wij hebben het hier over *functionele* argumenten voor Godsgeloof (c.q. God is ‘ergens goed voor’: voor verklaringen van de schepping, voor moraal, enz.) en wijzen die nadrukkelijk af. Bovendien, als iets uit ons boek blijkt, is het wel dat wij niet van mening zijn dat geloof tegenover ratio staat.

2. Altena zegt vervolgens dat voor de argumentatie in ons boek “het pleidooi in de rechtbank model lijkt te staan”. En dat terwijl wij in hoofdstuk 2 van ons boek nadrukkelijk het beeld van de rechtbank *afwijzen* als een verkeerde manier om de discussie te framen! Wij gebruiken een heel ander beeld en werken dat verschillende keren uit, namelijk dat van de verkoper aan de deur.

3. Altena lijkt de structuur van ons boek over het hoofd te zien. Hoofdstuk 1 geeft hij kortweg weer als “de vraag ‘waar hebben we het over?’, oftewel: nut en noodzaak van religie”. Dit is onjuist en opnieuw gaat het niet om een detail. In hoofdstuk 1 (en 2) bespreken we de cruciale filosofische vraag naar de *bewijslast*. We benoemen dat ook meerdere keren expliciet in hoofdstuk 1.

4. Altena meent vervolgens dat de “hoofdmoot van het boek” gevormd wordt door hoofdstuk 3. Het klopt dat hoofdstuk 3 het langste is, maar dat komt doordat het weerleggen van argumenten meer ruimte vraagt dan het uitspreken ervan. Als ergens een inhoudelijk zwaartepunt ligt in ons boek, dan is het in hoofdstuk 1 en 2, waarvan Altena de cruciale functie over het hoofd ziet.

5. Altena bespreekt ook een aantal van onze argumenten. Hij gaat er echter niet serieus op in. Bij de theodicee beperkt hij zich tot opmerkingen als: “... dan rest de theoloog altijd nog een eigen escape”, en “Met zulke (cirkel)redeneringen win je elk debat”. Wij missen hier een inhoudelijke, zakelijke bespreking. Zo maken wij onderscheid tussen een existentiële en een intellectuele versie van dit argument en zeggen we nadrukkelijk dat wij ons concentreren op de intellectuele kant van de zaak. Vervolgens analyseren wij het argument: wat is eigenlijk precies het bezwaar en waarom is het een bezwaar? Ten slotte leggen wij uit dat de weerlegging van dit bezwaar besloten ligt in de premissen. Altena laat dit allemaal links liggen. Waarom

ons filosofisch en theologisch onderbouwde antwoord een ‘escape’ zou zijn zegt hij niet en waarom het een cirkelredenering zou zijn toont hij niet aan. Jammer.

6. Iets soortgelijks gebeurt wanneer Altena een argument uit hoofdstuk 4 bespreekt. Wij verdedigen daar moreel realisme: als wij iets ‘goed’ of ‘kwaad’ noemen, bedoelen we dat ons oordeel objectief is en universeel geldig (voor uitleg, zie hoofdstuk 4 van ons boek). Altena meent een tegenargument gevonden te hebben, namelijk dat er altijd “interpretatie in de situatie” nodig is. Maar dit ontkent natuurlijk niemand. Sterker nog, wij zeggen het zelf uitdrukkelijk en geven er voorbeelden van. Dat alles neemt niet weg dat wij, zodra wij ons zeker genoeg voelen om iets ‘goed’ of ‘kwaad’ te noemen een positie innemen van moreel realisme. Altena’s kritiek raakt hier dus niet eens ons betoog.

7. Ook vraagt hij zich af waarom wij ons boek toespitsen op de vraag naar het bestaan van God. Hij veronderstelt dat ons boek is geschreven voor gelovigen en weet te melden dat het niemand van hen zal overtuigen. Wij zijn op z’n zachtst gezegd verbaasd. In de Inleiding zeggen we immers meerdere keren expliciet dat het boek niet is geschreven voor gelovigen. Dat herhalen we nog eens in de conclusie aan het eind van hoofdstuk 5. Ook leggen we in de inleiding uit waarom we ons boek toespitsen op de vraag naar Gods bestaan.

8. Ten slotte verwijt Altena ons “intellectuele spelerei” en suggereert hij dat wij het verlangen hebben om “complimentjes te halen” bij Herman Philipse. Wij zijn ervan overtuigd dat de lezer ons commentaar absoluut niet nodig heeft om dergelijke opmerkingen op waarde te schatten.